

Náučný chodník Šarkanova diera

Kraj:	Košický
Okres:	Spišská Nová Ves
Geomorfologická jednotka:	Volovské vrchy
Geologická jednotka:	gemerské pásmo
Chránené územie:	prírodná pamiatka Šarkanova diera
Prístup:	bus Poráč, obecný úrad a pešo na východ po červenej turistickej značke asi 2 km do začiatku Poráčskej doliny
Východisko:	Poráč, rekreačné stredisko v Poráčskej doline
Trasa:	Poráč, rekreačné stredisko v Poráčskej doline - Borisová - Šarkanova diera
Dĺžka, prevýšenie:	2,8 km, prevýšenie 270 m
Čas prechodu:	1,5 h
Počet zastávok:	4
Náročnosť:	stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Čiastočné prepojenie na červenú a modrú turistickú značku.

Rok otvorenia: 2012

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave (2021).

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Rekreačné stredisko Poráč Park, Poráčska Dolina, 053 33 Poráč; Obecný úrad Poráč, Poráč 61, 053 23 Poráč, tel. 053 / 4297 185

Poznámka: Chodník možno absolvovať aj ako okružný s návratom inými značkovanými chodníkmi cez Vysoký vrch (874 m n. m.) a Poráč do východiska (6,5 km, prevýšenie 430 m, 2 - 3 h).

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie. Odporúčame spojiť s návštevou Banského múzea v Poráčskej doline.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Poráč. Obec juhovýchodne od Spišskej Novej Vsi vo Volovských vrchoch, najvyššie položená obec okresu Spišská Nová Ves (778 m n. m.) v širšej oblasti sedla medzi dolinami Rudňanskou a Poráčskou. Prvá písomná zmienka je z roku 1277. V stredoveku sa nazývala Vereshégy či Rotenberg podľa charakteristického zafarbenia vápencovo-dolomitických skál v okolí. Pôvodné valašské a slovensko-nemecké banícke obyvateľstvo dosídlilo po jeho úbytku po stavovských povstaniach a morových epidémiách v 17. storočí Rusíni. V rámci rozsiahleho rudnianskeho banského revíru sa tu v stredoveku ťažila meď, ale i zlato a ortuť, v 20. storočí železná ruda a baryt. Obec na svojej stránke (2024) i brožúrka k náučnému chodníku uvádzajú, že dnes - ako posledná činná hlbinná baňa na Spiši - pokračuje iba ťažba barytu v lokalite Baniská na pripovrchovej žile Droždiak, najväčšej (s mocnosťou až 40 m) a najdôležitejšej žile v oblasti Poráča. Na južnom okraji obce stojí farský barokovo-klasicistický jednolodový gréckokatolícky chrám sv. Demetera veľkomučeníka, národná kultúrna pamiatka, z roku 1776, upravený v roku 1905. V obci sa zachovalo viacero ľudových dreveníc z prelomu 19./20. storočia. Každoročne sa tu v septembri koná rusínsky folklórny festival „Šachtare volajú“. Obec je východiskom a križovatkou turistických a cykloturistických trás.

Galmus. Časť Hnileckých vrchov, podcelku na severe Volovských vrchov, južne od línie Markušovce - Krompachy. Je to vápencovo-dolomitická polokrasová lesno-lúčna plošina, rozdelená Poráčskou dolinou na dve časti. Severná je rozčlenená dolinami (Zlatník, Kamenný potok, Biela voda...), južne od Poráčskeho potoka planina vrcholí skalným masívom Skala (aj Slovinská skala, 1 041 m n. m.). Oblasť je turisticky atraktívna s mnohými výhľadovými miestami (Vysoký vrch, Biela skala...), 9 km dlhou krasovou **Poráčskou dolinou**, vodopádmi (Šikľavá skala...), rekreačnými strediskami a turistickými trasami.

Prírodná pamiatka Šarkanova diera. Chránené územie vyhlásené v roku 1994 na ochranu puklinovo-riečnej jaskyne Šarkanova diera v triasových vápencoch skalného hrebeňa medzi Vysokým vrchom a Borisovou v rámci planiny Galmus vo Volovských vrchoch na sever od obce Poráč. Má zvyšky sintrovej výzdoby, významné archeologické a paleontologické nálezy. Jej chodby siahajú do hĺbky 177 m. Najzaujímavejšími časťami sú: Pastierska chodba, Vysoký dóm a Galéria. Vľavo od otvoru Šarkanovej diery sa nachádza (verejnosti neprístupná) jaskyňa Chyža dlhá 14 m, v ktorej sa našli

najstaršie kosti domestikovaného psa na Slovensku. Obidve jaskyne boli osídlené v mladšej dobe kamennej (cca 4 400 rokov p. n. l.). Šarkanova diera patrí medzi najväčšie zaujímavosti obce Poráč. Je voľne verejnosti prístupná. Pamiatka leží v rámci územia európskeho významu Galmus a chráneného vtáčieho územia Volovské vrchy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Vysoký vrch (874 m n. m.). Odlesnený vrch nad obcou Poráč v rámci planiny Galmus na severe Volovských vrchov. Výhľad z neho je považovaný za jeden z najkrajších na Slovensku - vidno vraj z neho tretinu Slovenska, o. i. Tatry Belianske, Vysoké i Západné, Kráľovu hoľu v Nízkych Tatrách, Slovenský raj, Spišský hrad. Na vrchole orientáciu uľahčuje výhľadová ružica a úkryt poskytuje altánok.

Banské múzeum v Poráčskej doline a detský park **Zahrajme sa na baníkov** > pozri v textoch Poráčskeho baníckeho chodníka

Národná prírodná rezervácia Červené skaly. Rozsiahle chránené územie vyhlásené v roku 1981 na oboch strmých svahoch centrálnej úzkej časti krasovej kaňonovitej doliny Poráčskeho potoka vrezanej do planiny Galmus vo Volovských vrchoch medzi obcami Poráč a Slovinky na ochranu skalných, lúčnych a lesných spoločenstiev Červených skál a ich okolia, ktoré predstavujú geobiocenózy typické pre Slovenské rudohorie. Rezervácia je súčasťou oveľa väčšieho územia európskeho významu Galmus a chráneného vtáčieho územia Volovské vrchy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Prírodná rezervácia Pralesy Slovenska - Domková. Jedna z početných častí (lokalít) hromadného chráneného územia Pralesy Slovenska, vyhlásené v roku 2022, chrániaca južne od Olcnavy na severe Volovských vrchov pralesový zvyšok vápencových bučín v mozaike so sutinovými lesmi a reliktnými borinami na severne orientovaných svahoch v závere doliny Domková v Galmuse (pozri heslo vyššie) vo výškach okolo 700 m n. m. Pre územie je charakteristický ostro rezaný reliéf roklín a strmých skalnatých svahov s výstupmi skalného podlažia (brálny reliéf). V drevinovom zložení prevláda buk s jedľou (hojný je i smrek), na skalnatých hrebienkoch rastie borovica so smrekovcom, v skalnatých žlaboch javory a lipy. Územie s charakteristickou vegetačnou inverziou je bohaté aj floristicky. Rezervácia je súčasťou rozsiahlejšieho územia európskeho významu Galmus a chráneného vtáčieho územia Volovské vrchy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Národná prírodná rezervácia Galmuská tisina. Chránené územie vyhlásené v roku 1982 v závere horskej doliny na severnom okraji Volovských vrchov južne od Spišských Vlachov na ochranu typických lesných fytoocenóz vápencovej časti Galmusu s rozptýleným výskytom tisu obyčajného (*Taxus baccata*) a ďalších chránených i ojedinelých druhov rastlín, napr. jelenieho jazyka celolistého (*Phyllitis scolopendrium*). Rezervácia je súčasťou oveľa väčšieho územia európskeho významu Galmus a chráneného vtáčieho územia Volovské vrchy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Volovské vrchy. Rozľahlé, až 70 km dlhé a vyše 30 km široké pohorie východo-západného smeru na juhu východného Slovenska zhruba medzi Dobšinou, Rožňavou, Medzevom, Košicami, Margecanmi, Krompachmi, Spišskou Novou Vsou a Dedinkami. Susedí na juhu s Revúckou vrchovinou, Rožňavskou kotlinou, Slovenským krasom a Košickou kotlinou, na severe s Čiernou horou, Hornádskou kotlinou a Slovenským rajom (podcelkom Spišsko-gemerského krasu) a na západe krátko so Stolickými vrchmi. Má komplikovanú vrásovo-zlomovú štruktúru i geologickú stavbu, v ktorej prevládajú paleozoické slabo premenené horniny (fylity, paleovulkanity) s výskytom železných a polymetalických rúd, sadrovca, magnezitu. Pri severnom a východnom okraji sa vyskytujú mezozoické vápence a dolomity (Galmus a oblasť okolo Folkmarskej skaly a Červenej skaly). Pomerne na veľkej ploche presahuje nadmorská výška 1 000 m, najvyšším je vrch Skalisko (1 293 m n. m.) v masíve Volovca v juhozápadnej časti pohoria severne nad Čučmou. Prevláda hornatinový, hladko modelovaný reliéf, len okolo Hnilca a Belej sa vytvorili širšie doliny až brázdy s miernejšie rezaným (podvrchovinným)

reliéfom (Hnilecké podolie, Hámorská brázda). Zhruba rovnobežne so severnou hranicou pohorie naprieč - medzi Dedinkami a Margecanmi - preteká Hnilec hlbokou členitou dolinou, pozdĺž severnej hranice pohoria tečie Hornád, vo vnútri pohoria pramení napr. Bodva. Prevažne zalesnené pohorie s nevelkými pôvodne baníckymi sídlami križuje viacero cestných komunikácií vysoko ležiacimi sedlami (Dobšinský kopec, Grajnár, Súľová, Úhornianske sedlo, Štóske sedlo) a prechádza ním (dolinou Hnilca) železničná trať Červená Skala - Margecany.

Názvy informačných panelov

1. Ludia Galmusu
2. Fauna a flóra
3. Galmus ako turistický systém
4. Šarkanova diera a Chyža

Informačné panely v teréne nie sú číslované ani neobsahujú názov náučného chodníka.

